

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Ba-midbar

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

יח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9964

שבו במדברא למיזן ואלישת לנא עיסק דיקא ונתתה תביב עלוי בקבפת עינא : לב דהו ארום דהו פפירוג אדעא דהו :
לב ונטלו מטרא דאחמי עלוי אקר שכינתא בני משה תלמא יומין נארו קיימא בני משה קדמיהו תלת
ושיר מילין תליך קיימא מהו והו תורה מידבר קדם משריתא דישראל משה תלמא יומין לאתקנא ליהו אומר
בית מישרו : לד וענו אקר שכינתא בני מטליל עילבדיהו קיימא במישלהו מן משריתא :

ירושלמי

ותורה פד תורה בעי למיטר ארוקא תורה ענא
משה וקאים ולא תורה נטיל עד דקישא תורה קאי בצלו
בצלי ובעי בתמין מן קדם : וכן אמר אחלי קדון מימרא
בין בתקוף רונק ונתפדרו בצלי דכמיהו דעמך ולא יהו
לפגאיהו רעל למיקום קדמך : לו וכן תורה בעי
למשרי ארוקא תורה ענא משה קמפל וקאים ולא תורה פרים
עד דתורה משה קאים בצלו ומצלי ובעי בתמין מן קדם
: וכן אמר תבי קדון מימרא בני בתקמך סביא ודבר ער

עמך ישראל ואשרי אקר שכינתך בעתה ובהם ית ריבנותיה דבית יעקב מנינו אלפיא דישראל : א והו רשיעי
עמא כמצטערין מכונין והניא גיש קדם : ושמע קדם : ותקור ריגויה ודלקת בהו אישא מצדקתא מן קדם :
ישאיאר מן רשיעי דכפיי משריתא דבית דן דתורה פילא עמהו : ב וצנוח עמא על משה דיקעי עליהן

באר רחובות דקדוקי רשי

(ו) כתבו המדקדקים כאשר יבוא קודם לשון עבר עוד לשון עבר או היא הו' ולא בוד ואלו דכתיב קודם מלת הויה מלת ידעך
לשון עבר לכן הו' וכתלת והיית היא למיכורוה כתרומו. על כן ידעת מכותימו כמודר כד הויגל טרן
במדברא (דוא האטנגוויסטוויא מיר האכן גרוטא חין דער מדכר) והיית לנו לעינים וגבורך דלת עבדל לנא מויתא בעינך (אוב' דוא
שטארקי

רשבים

היית לנו לעינים לתת לנו ענה טובה כדכתיב מישעיתרו - דוגמת עינים הית לצבור : (לב) מהר"י - כי ענין לאוזו ומכאן הר
שורכ שהוא כמודר קיימא לאמר מהוקס המשך כמו שפירשתי למעלה - ומ"חאל הר סיכיו עד עתה : דרך שלשת ימים - הלכו
עד שלשת ימים שלא חנועד סוף שלש ויפני טורח הדרך : (לג) קומה י' : שהיה אז מוסתלק שכינה מעל הכפורת :
(ד) ויהי העם כמתאוננים - כמו מוטינו כפ' פרהיתקנר נפש העם בדרך : וידבר העם כאלהים וכמשה - יארון כרית י' מוסע
לפניהם

מכלל יופי

דכארם עין או פירושו שתיבה
לכו לעינים זכרתי איתך תמיד
ומכללגמך טובה - ורש' כתב
תהיה חכים עלינו כגלגל
עצמו - ואחלקם תרומולשון
עבר וגבורך דלית עבדל לנא
מויתא בעינך :
וכשר שוכ פירש כשם הדיק"ם
כי איתך שלש ימים שהלך
סארון לעיניהם כאשר הויאלוכו
מן המנהג אחר משה קומה
ה' ופילו אויבך וסוף שלש
ימים שחזר למוקמו בתוך
המחנה כי שם היה מוסגתמיד
כמו שאמר ונקע אכל מועד
(והיית לנו לעינים) - בלו'
שהורה לנו הדרך הטוב כמו
העינים שמורים לאדם דרכו
ופירוש אחר כשרש עין :
(לה) (כנסע הירדן) :
פירש' עיבוד :
(לו) (שזבה יי) - ענין
השקטרה ורצנתה -
והדיק"ם פירש אהו ענין
השברה ברדגמו דעין
בשרשו : (רבבות) - שם
בענין החשבון והוא החשבון
הגדול שהוא עשרת אלפים :
(דבבות) - לבאר שרין
אותיות הדוניותאף
על פי שקדמה להן רבבות

כתוך כמותות אחר כסוכו
סוכה' רכות אלפי ישראל
כלומר עם רכות אלפי ישראל
סוכה ולך עמכם כאשר כתחלה :
ורלב"ג בתכשהטעם סוכה ה'
דכות אלפי ישראל אל הארץ אשר נשבעת לאבותם ואמר סוכה
בעבור האבות שיסוכה - אוהו תפלה אל העם שישי אלפי
ישראל לרכות כיוסף עליהם כהם עשר פעמים - ואחלקום
תתם תוכ' שר' ביקרך בנו רכנן אלפיא דישראל ונכח היא :
א (במחאננים) -
ענין שקרוי"ם
ענין אד ואבל ובמכלל והבף
לאמות הדבר :
ב (והשקע) - לשון
עומק ומצולה והרומם צדלו
כעופרת

משה ויתפלל משה אליהו ותשקע האש :
 ג ויקרא שם המקום ההוא תבערה כי
 בערה במ אש יהוה : ד והאספסוף אשר
 בקרבו התאו תאורה וישבו ויבכו גם בני
 ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר : ה זכרנו
 את הדנה אשר נאכל במצרים חנם את
 הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת
 הבצלים ואת השומים : ו ועתה נפשנו
 יבשה אין כל בלתי אליהמן עינינו : ז והמן
 בורעני הוא ועינו כעין הבדלה : ח שטו
 העם ולקטו וטחנו ברחים או רכו במדכה
 ובשלו בפרור ועשו אתו עגות והיה טעמו
 בטעם לשד השמן : ט וברדת הטל על
 המחנה לילה ירד המן עליו : י וישמע
 משה את העם בכה למשפחתיו איש לפתח
 אהלו ויחר אף יהוה מאד ובעיני משה רע :

ג וקרא שמא דאתרא ההוא דליקתא אר
 דליקת בהון אשתא מן קדם יי : ד וערב רבין
 דביניהון שאילו שאלתא ותבו ובכו אף בני
 ישראל ויאמרו מן יכלינא בסרא :
 ה דכירין אנחנא ית נוניא דהוינא אכלין
 במצרים מן ית בוצינא וית אבטיחיא
 וכרתי ובוצלי ותומי : ו וכען נפשנא תאיבא
 לית כל מדעס אלהן למנא עינא :
 ז ומנא בבר-ורענידא הוא והווייה בחיו
 בדולקא : ח שייטין עמא ולקטין דצבי
 טחין בריחיא או דצבי דאיך במדוכתא
 ומבשלין ליה בקדרא ועבדין יתיה גרין
 והיה טעמיה בטעים דליש במשחא :
 ט וכד נחית טלא על-משרייתא ליקא
 נחית מנא עלוהי : י ושמע משה ירח
 עמא בכן לזרעיתיהון ובר בתרע משבגיה

ויאמר

רשי

וחקף

משל למלך כשר ודס שכעס על בנו והלך הבן אלל אוהבו של אביו ואמר לו לא וקס עלי מאבא : והשקע האש (שם) שקע
 בחקווייה בדרך שליו חורה לאחת הרחות היתה תקפלת והולכת כל אותו הרוח : (ד) והאספסוף . אלו ערב רב שחלסט
 עליהם בנאתם מחמרים : וישבו . (שם) גם בני ישראל ויבכו עתה : מי יאכלנו בשר . וכי לא היה להם כשר והלא
 כבר חומר (שמות יב) וגם ערב רב עלה אדם וזמן וזמן ואם תאמר ואלא כניסתן לארץ נאמר (במדבר לב)
 ויוקנה רב היה לבני רחוק ונומר אלא שחכמים עלילה : (ה) אשר נאכל במצרים חנם . א"ת שמלריס טתניס לפס דגיס
 חנם והלא כבר נאמר (שמות ח) ותכן לא יתן לכם אס תכן לא היו נותנין להם חנם דגיס היו נותנין להם חנם ומהו חומר
 חנם חנם מן חמנות (ספרי) : את הקישואים : אחר רבי פועון מכני מזה המן ומשתנה לכל דבר חוץ מאלו מפני שהן קשים
 לחינקית חמרים לא זה אל תאכלו שום וכלל מפני התינוק משל לנולך כו' כדאיתא בספרי : הקשואים הם קוגו' ומכרז' בלע"ו :
 אבטיחים . כוריק"ס : החציר . כרישין סורל' ש"ת בוטיניא וכו' : (ו) אל המן עוינו . מן בשחר מן כערב : (ז) והמן
 בורע נר . מי שאמר זו לא חמר זו ישראל חמרים בלתי אל המן עוינו והק"ב בה הכתיב בתורה והמן כרע נד ונומר כלומר רח
 גאי עולם על מה שתלונגים בני והמן כך וכך הוא חסוב : בורע נר . עגול כגידא זרע קל ייגדרו : בדולה . סס אכן עוכה קרי' סטאל :
 (ח) שטו . אין שייט אלל לשון טיול איסכ"י כלא עמל (ח) : וטתנו ברהיסוגו' . לא ירד כחמים ולא בקדריה ולא
 במדוכה אלא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנדוכין ולמכושלין : בפרור . קדרה : לשד השמן . לחלוט של שמן כך פירשו דוגס וצומט
 (ההלים לב) כהפך לשד בתרכובי קין והלמ' ד' יסוד נהפך לחלוט בתרכובי קין ורבותינו פירשוהו לשון שדים אך אין ענין שדים אלל שמן ואל'
 לומר לשד השמן לשון (דברים לב) וישמן ישורון שאם כן היה המן כקוד קמן קמן וטעמו למטה תחת המן עכשיו שהת' ס כקוד פתח קמן
 והטעם תחת המן לשון שמן הוא והש"ן הנקודה כקמן גדול ואינה נקודה כפתח קמן מפני שהיא סוף פסוק . ד"ל לשד לשון מוטרקון ליש שמן
 דכס כעיסה הכלוטה בשמן וקטופה כדכס ותרנוס של אונקלוס דותרנס דליש במשחא נוטה לפתרונו של דוגס שהעיסה הכלוטה בשמן לחלוט
 שמן יס כה (ט) : (י) בוכה למשפחותיו . משפחות ומשפחות נאמרים וכוכים לפרסם תרעומתן כגלו ורבותינו אמרו למשפחות

נצלי וגו' באחרה : ג וקרא שמה וגו' מצלתהא מן קרם : ד וגיבנא דאתפגשו ביעהון שאילו שאילתה
 ונתנו וכבר קדם בני ישראל ואמרנו מאן יכלינא בישרא :
 ה דכירין אנחנא ית נביא דהוינא אכלין במצרים מנו
 בלא מפיקדמא ית קטייא וית מלפמינא ית קפלרטייא
 וית בצליא וית תרמיא : ו וקדונו נפשנא מנגבא לית
 כל מדעם אלהו למנא אנו מסתבין במספן דמוריק מניסא מידיא :
 ומתרעמין דמנא דמיה קרע בוספר תזור בר נחית מן שמיא נבר הנה קדיש חינוה דהו קתוור ביבילתא : ח מפסיו
 בשיעי עמא ומלקטין וטתגין בריהותא ופן בתוה צבי תוה
 שתיק דרוביתא ומבשליו ליה בלא פוסקיא ועבדו מניה
 תרבו ונהי טעמיה קטעם בן דו קסרבלא בשוקמא :
 ט וכד נחית טלא על שפרותא בליליא תוה נחית
 בנא עלוי : י ושמע משה ית עמא קבו על קריקתא

באר רחובות דקדוקי רש"י

אטאריקי ניסים דיא אונז גישהן ויודיא האשנו גזעין מיע דייני חויגן) ואס כן לפי לשון התרגום כולו לשון עבר הוא וכו' הוא לאיבור :
 אבל לפירוט דבר אחר כראי בעבור דתיבת במדבר שהיא בין מלתידעת לוכין מלת והיית הוא כקוד כוקקטן והיינו טעם חפסיק שמע מנייה
 לאקחי מלת והיית אדלפניה ולא שייך מלת דעת למלת והיית וכאלו חין לפני מלת והיית לשון עבר וא"כ הו"ו היא להיפך עבר לעתיד
 והיית לנו לנינים (דואווערשט דער לייכטן חונורי חויגן) ולדבר אחר הסמו והיית לנו לעינים (דואווערשט חוכו ליב ויו או חונורי חויגן) :
 (ח) ר"ל כונת המחבר שרונה לומר שנתפרו כלל פניה וכלל דל לקוט הו למכתב נמסרה העם ומה שייך לכאן שטר דואווערשט חוכו
 שיש (כל"א חויגין) אלא ודאי להורות גם והלימוד כמו חוכו והיינו המפיכה ההולכת תוך הים כרוח מזויה
 בלתי עמל ויגיעה כמין קטנו הם כטיוול בעלמא בלא עמל ויגיעה : (ט) רצה לומר לדעת הדוגש במלת לשד כלמ"ד הוא אות
 ראשונה

רשבי

לפניהם כל אותן שלשה ימים לתור להם ומנוחה : כי העבד הולך על הארון : (א) כמות אונזים - מלמערים ומעורר הדרך :
 (ו) והיו כורעני דהו - ומראהו כמראה הבדולח - כלומר נראה קשה ויכש ולכך היו אומרים ונפשו יכשה - כאדם שאוכל חייטו
 יכשים - וא"כ למה חרה אף של הקב"ה באזור לפניהו - ועתה מפרש עגם של ארון אף שהרי כשעמנו ברימים אונזו במדוכה או זביה
 טעמו כטעם לשד השמן - אז מתחלף טעמו שהיו מתחילה מתוק כנפישות בדבש כותים ואונזים קודם (עזיכה) - אבל לאחר טחיתה
 אז כתיבה כמפתסת או זביה טעמו - כעשה עתה טעמו כלילוח של שמן - וכשר שמן - כמו שמן זתים ואונזים לאחר טחיתה שנתחלף
 טעמו ולפיכך ושמעו י"ו ויתר אטו - שש-זנים עותקים אותם וכעשה בשמן - ואין מחלס יכש - כאן כתיב והיה טעמו - שמתחלף
 טעמו הרחוק - אבל כפרסת כסלה כתיב ועמנו כנפישת בדבש - שזה הוא טעמו קודם שיש כהם טעם שמן - לשד כולו עיקר - כמו
 והפך לשד כהר כוכי קיץ : כהפך לחלוטו כוכש תאינים שנתייכשו : (ח) שטו - כמו נשוע בארץ - שוטטו בתוה ירושלים :
 ילדתינה

מכלל יופי

לכונתו כשרשגד : (הברולת) - היא אבן יקרה ואומרים
 שהיא יהלוס וי"א שהיא אבן לבנה עגולה שנוקבין אותה
 ומחברין ממנה אבנים ועושים מהם ענק : (ח) (שטר)
 כענין תרו : (או דכו במדכה) - ענינו כהשו
 במכתש והדיכה אינה כך דקה כמו השתיקה וכן בדבריו ר
 שהפרישו ביניהם כאמרם במחוסרין דיכה כולו עלמא לא
 פליגי דאסור כי פליגי במחוסרין שהיקה הגה להכריהם
 שהשתיקה יתיר דכה מהדיכה : (כפרור) - הוא היורה
 שמבשלים בו : (לשד השמן) - פירש הראב"ע שהלכות
 שרשית וענינו הפך החורב והיושב והוא הלחותית ובשרש
 שדדכתב וטוב הוא שיהיה מזה השורש ויהיה כענין
 ישעיה' ושד מלכים חייקי שהוא ענין לחותור שגור :
 (י) ובעיני 17 יי (*) (*)

כעופרה אשה קעוכא כרא : בתוך המדבר הגדול והמרח
 (ד) (והאפספס) - שם במסע הראשון היו מלמערים
 והאלף נחרה בעצום לאזור מה כאכל ומה
 והכפל לחזק הענין דוצרה כשתה ואיך נסכול העמל
 לומר העם הרב שנאספו והענין ומתי לא מוזנו והיה
 אליהם וכן כתוב שמונים דע כעני ה' שהיה להם ללכת
 וגם ערב רב עלה אחת : אחריו כשמה וכוטוס לכמורוכ
 (ה) (החציר) - כל טובה אשר נתן להם והס
 כתרגומו הוא שקורין לו היו מתאוננים ומתענינים על
 פואירו"ש בלעז : (ו) (אין עינים :
 כל) - אפילו אחד מהכל :
 (ז) (ועינו) - מראיתו כמראית הברלה ואמר ועינו כעין
 הברולה להודיע כי אין סמיכותו אל הגד בעבור עינו כי אם

יא ויאמר משה אליהוה למרה הרעיה
 לעבדך ולמה לא מציתי הן בעיניך לשום
 את-משה כל-העם הזה עלי : יב האנכי
 הריתי את כל-העם הזה אם-אנכי ילדהיהו
 כיה-תאמר אלי שאהו כהינקד כאשר ישא
 האמן את-הינק על האדמה אשר נשבעת
 לאבתיו : יג מאין לי בשר לתת לכל-העם
 הזה כיה-יבכו עלי לאמר תנה-לנו בשר
 ונאכלה : יד לא-אוכל אנכי לבדי לשאת
 את-כל-העם הזה כי כבד מקמי : טו ואם-
 כברה את-עשה לי הרגני נא הרג אם-
 מצאתי הן בעיניך ואל-אראה ברעתי :
 פ טז ויאמר יהוה אל-משה אספה-
 לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת
 ביהם זקני העם ושטריהם ולקחת אתם אל-

ותקיף-רוגזא דני לחנא ובעיני משה ביש :
 יא ויאמר משה קדם-י למא אבאי-שמת
 לעבדך ולמא לא-אשכחית רחמין קדמך
 לשנאה ות-מטול כל-עמא הדין עלי :
 יב האב אנא לכל-עמא הדין אם-בני
 אנון דאמרת לוי סוברתי ברוקפך במא
 דמסובר תורבניא ית-ינקא ער-ארעא
 דקמתא לאבהתוהי : יג מנן לי בשנא
 למתן לכל-עמא הדין ארי-בכנ עלי למימד
 הב-לנא בסרא וגיכול : יד לית-אנאיכיל
 בלחורוהי לסוברא ית-כל-עמא הדין ארי
 יקיר מני : טו ואם-בדין את-עביד לי
 קטולני בען קטור אם-אשכחית רחמין
 קדמך ולא-אחוי בבשתי : טז ויאמר יי
 למשה בנוס-קדמי שבעין גברא מסבי

אהר

רשי

ישראל

על עסקי משפחות על עריות הנאסרות להם (ספרי) : (יב) כי תאמר אלי , שאתה אומר אליהו כי תאמר לך
 (שמות לב) לך נחאת העם והומר (שמות ו) ויגוס אל בני ישראל על ענת שיהיו סוקלים אתכם ומתריפים אתכם : על האדמה אשר
 נשבעת לאבותיו . אתה אומר לי לשאתם כחקי : (טו) ואם ככה את עושה לי . תשם כחושל משה כנקבה (י) כשהרחו
 סקס"ה הפורענות שהן עתיד להביא עליהם על זאת אמר לפניו אם כן הרגני תחלה : ואל-אראה ברעתי . כרעתם היה לו לכתוב אל
 שכינה הכתוב וזה אחד מתקוני סופרים בתורה לטינו ולתקון לשון (יא) : (יז) אספה לי . הרי תשובה לתלונתך שאמרת לא אוכל
 אנכי לבדי והזקנים הראשונים היכן היו והלא חף כמזרים ישבו עמהם שנאמר (שמות ג) לך ולחפת את זקני ישראל חלה כחש תבער רחמי
 ודלוים היו לכן מסיני דכתיב (שמות כד) ויחוו את האלהים שהגזקנות ראש כנושן פתו ומדבר בפני המלך והו (שם) ויאכלו וישתוללו
 רבה הקב"ה ליתן חכמות כמתן תורה ופירע להם כלן : אשר ידעת כי הם נגו' . אתן שלחה מחר שנתמנו עליהם שוטרים כחזרים
 בעבוד עפרן והיו עומדים עליהם ומוכים על ידם שאתם (שמות ה) ויכו שוטרי בני ישראל יתמנו כנדולתן כדרך שנשערו כולתן :
 ולקחת אותם . קחם בכריסם אשר יכס שנתמיתם פרנסים על בניו של מקום : והתיצבו שם עמך . כדי שיראו ישראל ויכנהו בהם גדולה
 וכבוד

באר רחובות דקרוקי רשי

ראשונה הן השורש ושרטו לשד והיינו עמין לחלות וכיחור הפסוק אליהו דדוכס הוא כד וטעמו לשד השמן (ויין נשמחק חיו גוויין
 אויכטיקייט דויל) . ולדעת רבותינו כמלת לשד הוא השורש שנה מעין שבים והלמ"ד לשינוש וכיחור הפסוק אליהו
 דרבותינו הוא כד וטעמו לשד השמן (ויין נשמחק חיו גוויין גוויין גלייך נו חיון ברזט) וסותר רש"י דבריו ל'
 כהא עלתא כחאי קאמר מה ענין שדים אלל שמן (כל"א חיל) : ומה שכתב עוד וחי אפטר לומר וכולי כזה תקשה את עצמו דלמא לעולם חיימא
 לך בדכרי רבותינו והיינו ענין שדים וחי עמוס דלא שייך ענין שדים אלל שמן דלמא ללו ענין משחא הוא רק ענין שמנונית מלשון וישמן
 ישורן (כל"א פאש אדר פעט) וסותר רש"י דכריהס ענד דקדוק כאלוורואס כוהיה נקוד קמזקטן (והיינו צירי) והטעם (כל"א
 ש"אמף) הולך להיות למטה רצה לומר אחר נקודה אחרונה אחרת"ם כזה לשד השמן אלל עכשו שהי"ם נקוד פתח הטן (והיינו סגול)
 והטעם לעצמה קודם נקודה אחרונה דהיינו אחר השין כזה לשד השמן (כל"א חיל) :
 ומה

דמתאסבון להון גבר לתבע משפניה ותקיף רוקאון בה לתדא
 זבאשמתא לעבדך וקמא לא אשקחית בתמין קדמך
 לשואה ית טרחא דעמא הון עלי : יב האנא
 עברית ותשקשית בקעניית כל עמא הון אין פני הניון
 דאמרת לי במקבים טעון טורחנהון בחילך היקמא דטעון
 פדגונא למיניקא עד זמן דקמטון לארעא דמיניקא
 לאכהתהון : יג מינו לי בשרא למיטון לכל עמא הון ארום דבו עלי למימר הב לנא בשרא ומימל :
 יד לית אנא יקיל בלחודי למיטעון לכל עמא הון ארום יקיד הוא מיני : טו ואין דגנו אנת עביר לי
 דתשכזק כל טרחון עלי קטולני דרון במיתותא דגניחין בה צדקניא אין אשקחית בתמין קדמך ולא אהמי בבישותי
 טו ואמר : למשה בנוש לשמי שובעין גיבירין זכאין
 מסבי ישראל הודעת דהניון הון סבי עמא נסרכוי במקבים
 זמבר יתהון למשבו זמנא ניהעמרון פסן עמך :

ירושלמי

גלא איתמי בבשמהון דעמך :

ואתגלן

באר רחובות דקדוקי רש"י

ומא שכתב עוד והש"ן הנקודה וכו' . גם כזה מקשה את עצמו הלא לענין משמא גם כן אינו נכון וה' דהוי לנקד
 הש"ן כשני סגול ולמה נקוד לשד הש"ן בקמן גדול על זה תשרי רש"י קמן השי"ן משני סוף פסוקי"ל כי כן דין כל שס מן שתי סגול
 כמו בקף ארץ גפן עבד כשהן באין בסוף פסוק תשתנה סגול הראשון לקמן כזה בקף ארץ גפן עבד וכן נוסחה
 סכרית שלא עשני עבד ובכרכת היין כורא פרי הגפן : ומה שכתב עוד
 דבר אחר לשון נוטריקון וכו' רצה לומר לדעת הדבר אחר מלת לשד מורכבת מן תלת מלות מן "ליש ומן "שמן
 וזן "רבש : (י) דהוי למכתבאס ככה אפה עושה לי בקמן התי"ו והיינו נוכח לזכר חלא כתיב אף בשוא התי"ו והוא נוכח לנקבה
 כולח ללמוד שתש כח כנקבה : ומה שכתב כח של משה הקשה הרמב"ן ולא הכינותי זה שכיני אף כלפי מעלה וכו' ו
 וברא"ם תירץ ע"ש ואענה אף אני חלקי ואמילא דרש"י כיון כזה לשכח מעליא וקאמר משה ואם ככה אף עושה לי וכיון כזה אשכח כאלו
 אומר ואם ככה את עושה לך כזה ראהו הקב"ה הפורענות שהוא עתיד להביא על זה אמר לפכו"ה הרגני תמילה ולא אשמע לומר תש
 כחן תמילה וכמו דאמרינן בכרכות כאלו מעיד עדות שקר בעצמו וקיע התכל לישכח מעליא בהיפוך הדבר וכן כונת רש"י ככאן :
 (יא) כתיב קאפיטול ד"ד ה' וירשיעו את החיוב וכו' מביא רש"י ראייה מפסוק דלכאן וגרם שם כרעתך היה לו לכתוב ושכן מלא כספרי
 וכמסורה גדולה ע"כ לשוכו ולי מקטר מסתפרא הרפא כדכתיב עתלתא פניס חדא דמטנטה תיקון סופרים זה אף שראו כי בכל מקום לא משנה

רשב"ם

(יב) ילדתיהו . ילד את אלמודד . הרי ילד את אחרים . לפיכך יאמר וירשתם אותם : ילדתיהו . שניהם כחיריק . לפי
 שפעל שלהם דומה בעין מפעיל אבל ישב שהוא בגוף האדם יאמר וישכתם . יסן וישכתם . כל דומיהן פתחין : וכן מוירד . וירדתם :
 ער .

מכרל יופי

(י) (ובעני משחרע) . פועל עבר : (יב) (ולקמיהו) .
 חירק הלמד מקום פתח : (ש"אהו) . כח
 בכני השין בקמץ והאלף בצרי כמו שהיה שלם
 נשאהו : (שאהו בחקן) . מה שמעל החגורה תוך הבגדים
 יקרא חיקויש מפרשים אותו בית הורוע וכן פירש
 רב סעדיה וזה בארץ ישמעאל שנתו זרועותיהם רחבים
 ונושאים בהם כל דבר אבל בארץ אדום כתי הורוע שלהם
 צרים ותוגרים במתניהם על לבושיהם ומה שמעל החגורה
 תוך הבגדים יקרא חיק ופירוש שאהו בחקן כי בן מנהג האומן
 לשאת את היונק על חיקו וכמון אותו כורעורתי : (האומן) .
 המגדל : (טו) (ואם ככה) . שרשו כר והוא נוספת
 כמאנה וכן כהרבי יעקב בן אלעזר ונפון הוא ועוד כי

רבותיו נשתמשו הרבה בלשון כך בלא האדומה כי
 השרש והעקר ורוכ המלה הזאת ענינה כמו כן : (את) . סימן
 הזכר הנמצא והוסיפו הא ברוב ובמכרל . ריבול
 אפה לזכר ולנקבה אף ובאין לזכר בשלשה סקומות וזה
 אחד מהם :
 ואל תראה כרעתי . הסעס כרעה שאינה להיות כל זמנא
 העם הזה עלי . ורבותיכו"ל לאמר שהיו כניו שלא לקבל
 את ישראל וסעמו כמו כרעתם :
 (טז) (אקשה) . צווי בתוספת האויצא מדרך חכירין
 כי הוא סגורה פעול אסוף את הקעם ובא בסגול
 שהוא כמו החידק לגודת פער
 כפתח

אהל מועד והתיצבו שם עמך יי וירדתי
 ודברתי עמך שם ואצלתי מן-הרוח אשר
 עליך ושמתני עליהם ונשאו אתך במשא
 העם ולא-תשא אתה לבדך יח ואל-
 העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר
 כי בכיתם באוני יהוה לאמר מי יאכלנו בשר
 כי-טוב לנו במצרים ונתן יהוה לכם בשר
 ואכלתם יט לא יום אחד תאכלון ולא
 יומים ולא חמשה ימים ולא עשרה ימים
 ולא עשרים יום כ עד חדש ימים עד
 אשר-יצא מאפכם והיה לכם לזרא כי-
 מאסתם את-יהוה אשר בקרבכם ותבכו
 לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים
 כא ויאמר משה שש-מאות אלף רגלי
 העם אשר אנכי בקרב ואתה אמרת בשר
 אתן להם ואכלו חדש ימים כב הצאן
 ובקר ישחט להם ומצא להם אם את-כל-
 דג הים יאסף להם ומצא להם פ
 כג ויאמר יהוה אל-משה היד יהוה
 תקצר עתה תראה היקרה דברי אם-לא

ויצא

רשיי

ישראל דיבעת ארץ אמון סבי עמא וסרכוהו
 ותדבר יתהון למשבן ומנא ויתעתדון תמן
 עמך יי ואתגלי ואמליל עמך תמן וארבי
 מן-רוחא דעלך ואשוו עליהון ויסוברון עמך
 במטול עמא ולא-תסובר את בלחודך
 יח ולעמא תימר אנדמנו למחר ותיכלון
 בסרא ארי בביתון קדם יי למימר מאן
 יכריננא בסרא ארי-טב לנא במצרים ויתן
 יי לכון בסרא ותכלון יט לא יומא חד
 תכלון ולא תרין יומין ולא חמשה יומין
 ולא עסרא יומין ולא עסרין יומין כ עד
 ירה יומין עד דתקוצון ביה ויהילכון לתקלא
 חלף דקצתון במימרא דיי דשכינתיה שריא
 ביניכון ובביתון קדמוהי למימר למא דנן
 נפקנא ממצרים כא ויאמר משה שית-
 מאה אלפין גברא רגלאה עמא די אנא
 ביניהון ואת אמרת בסרא אתן להון ויכלון
 ירה יומין כב הען ותורין יתנכסון להון
 היספקון להון אם יתכל-נוני ומא יתכנסון
 להון היספקון להון כג ויאמר יי למשה

המימרא

וכמו ויאמרו חביתין אלו פנכסו עם עשה לשעווע דכור מפריקס" (ספרי) (יז) וירדתי - זו אחת נועשה וירידות הכתובות בתורה :
 ודברתי עמך - ולא עמיהם : ואצלתי - כתרגומו וארבי כונו (שמונה כד) ואל חגלי בני ישראל (יב) : ושמתני
 עליהם - למה עשה דומה כמותה שעה לבר שמונה על גבי מורה והכל עוליקין היינו ואין אורו חסר כלום : ונשאו אתך - התנה
 עמיהם על זכות שיקבלו עליהם טורח בני שהם ערומים ופרכים : ולא תשא אתה לבדך - (ספרי) הרי תשובה למה שאמרת לא אובל
 אנכי לבדך : (יח) התקדשו - הזמינו עצמיהם לפורענות וכן הוא חונק (ירמיה יב) והקדישם ליום הרובה : (כ) עד חדש
 ימים - זו בכשרים שמתחנן על משותיהן ואחד כך גזמתן יוצאה - וכרעיהם הוא חונק הכשר עולמו בין שיהיה כר היא/שנויה כספרי אבל
 במכילתא שנויה חלוקה הרשעים אוכלין ומצטערין שלשים יום והכשרים הכשר עולמו בין שיהיה : עד אשר יצא מאפכם - כתרגומו
 דתקוצון ביה יבא דומה לכש כאלו חכלתם ונמנו יותר מדלי עד שיוכל ונגעל לחוד דרך האף : והיה לכם לזרא - (ספרי) שתהו מרחקן
 חותו יותר ממה שקרבתם ובדברי רבי עשה הדרשן דחיתיש לשון שקורין למרכזרא (יג) : אתה יי אשר בקרבכם - חסל
 שנשגתי שכינתו פניכם לא גכה לכבכס ליכנס לכל הדברים הללו - (כא) שש מאות אלף רגלי - לא חס למנות את הדש שלשת אלפים
 יתרים - רבי עשה הדרשן פירש שלא ככו חלל אותן שילאו מוצרים : (כב) הצאן ובקר ישחט - (ספרי) זה אחד תארכע
 דברים שהיה רבי עקיבא מרס ואין רבי שמעון דורס כמותו רבי עקיבא אומר שש מאות חלף רגלי
 ואתה

וואתגלי באיקר שכינתו ואמליל עקב פתון וארבי מן רוח נביאח דעלף ואשיו עליהון ויטעינו עמך בטורחא
 דעמא ולא מטעון אנת בלחודך : יח ולנת עמא חיסר אודמנו למחה ותיבלון בישרא ארום בביתו קדם :
 למיטר טר נספינא בישרא ארום טב לנא במצרים ותו : לכו בישרא ותיבלון : יט לא יקא חד תיבלון ולא
 תרין ימין ולא חמשה ימין ולא עשרה ימין ולא עשרין ימין : כ עד ירח ימין עד חפוק סרוורא מנחיריכו
 ותהו לכו לדיהיק חולף בנצחון במיטרא בן דאיקר שכינתיה שריא בניכו ובביתו קדמוי למימה למא דגן נפקת
 מקצבים : כא ואמר משה שית מאה אלפין גברין ריגלין עמא דאנא שרי בניהון ואנת אמרת במיטרא איתו
 להון ויבלון ירח ימין : כב הענא דבערב ותורי דנקטת יתבססון להון ויסקרון להון אין ית כל גוטי דקא רבא
 יתנשוון להון ויסקרון להון : כג ואמר : למשרה האפשר דאית קדם : מחסור דון מתמי תיארענך פתגמי

אין

רש"י

ואתה אמרת כשר אתן להם ואלכו חדש ימים - האן וכתב הכל כמשמעו מי חספיק להם - כעין שנאמר (ויקרא כח) ומזא כרי גאלתו
 ואחריקהו זהו (במדבר כ) שמונה המזרים אלא לפי שלא אמר מרוב חיסוך לו הכתוב ולא נפרע מענוו של מריכה היתה בגלוי לפיכך
 לא חיסך לו הכתוב - רבי שמעון אומר חס ושלום לא עלתה על דעתו של אותו נדיק כך מי שכתוב בו (שם יב) בכל ביתי נאמן הוא
 ואמר אין המקום מספיק לנו אלא כך אמר שם מואת אלף רגלי וגו' ואתה אמרת עשר אתן להם ימים ואמר כך תהרוג אותה גדולה כון האלף
 וכתב ישחט להם כדי שיהרגו ויהי אכילה זו מספקתן עד עולם וכי שבחך הוא זה אומר לו לחמור טול כור שעורים וכמתוך ראשך השיבו הק"ס
 ואם לא אתן יאמרו שקצרה ידי הטוב בעיניך סיד ה' תקצר בעינים יאכזו הם ומאה כיוצא בהם ואלתהי ידי קצרה לפנים אפילו עשה אחת :
 (כג) עתה תראה היקרך רברי - רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הכשיא אומר חי אפשר לעמוד על הטפל מאחר שאין מקשים אלא
 עלילה לא מספיק להם סופן לדון אחריהם אתה נותן להם כשר בהמה נפת יאמרו דקה כקשמו ואם אתה נותן להם דקה יאמרו גסה כקשמו תיה
 ועוד כקשמו דגים ומגבים כקשמו אחר לו אם כן יאמרו שקצרה ידי אחר לפני הריב הולך ונפייסן אחר לו עתה פראה היקרך דברי של יסמעו

באר רחובות דקדוקי רש"י

רקמן יחיד ליחיד כמותן לי ל' או לך וכוונת רבים לכם להם וכוונת מנהגן יחידת ככרעתי לרבים נפתרים ברעתן אלא ודאי
 התיקון הוא עון כרעתי ברעתך - תביא לפי שתרצתי כד"ה שלפניו דכוונת רש"י אלישנא מעליא ופאילו
 משה אומר את עושה לך ספיר הוא התיקון במקום כרעתי ברעתך - תליתא משום דלגרא ככאן ברעתם היה לו לכתוב אין הכינוי
 הוא כלפי המקום כ"ה רק כלפי כבוד ישראל וכסביל כבוד ישראל לא היו תיקון וספיר דאדרבה נגד כבוד ישראל חיישין עמי לכבוד משה
 אלא ודאי גרמ גרש"י ככאן היא משוכת ונרמתו עיקר היא בליוס ברעתך הו לזכותם (דער שלאג מייך אונ' לאז מייך ניש וענן דייך כיו דודא
 ויילטע ישראל עאן) אלא כתיב כרעתי הוא מתיקון סופרים ומשום כבוד המקום כ"ה :
 (יב) משום דשורש אלל משמש על הרום ענין קירוס וסוביכות דבר יחדיו כדאמרין זה אלל זה וזה לא יתכן כאן לכן הוצרך לפרש
 כתרונמו וארבי ורנה לומר דמנימו גס כן דשורש אלל משמש לענין גדולה כמון ואל אנוני בני ישראל ואללתי (אין ויער משוכ מאכין) :
 (יג) לדעת רש"י לענין ריחוק האלף כולת וקרא היא תמורת ה"א כמו ורה הללה והיה אתכם לזרא (איר ווארט אים דער ווייטרוין)
 יתר משה שקרבתם ולדעת ר' משה דרשן דיש לשון שקורין לתרכזרת אס כן האלף כמלת זרא היא
 מנר הדין ולא התמורה וחליפין (ער ווארט איין דין לזרא נואיין שוועהרט) :
 מדמו

רש"י

(כ) עד אשר ילא ונאמכס - כתרנס : למה זה ילאו מוצרים - שאמרתם זכרונות הדנה אשה כאלל כמצרים - ולפי שאתם
 כפויי טובה תלקו - ואלו הייתם מתאווים כשר ולא פתרעתם על יציאת מצרים - לא הייתם לוקים כל כך כמו בשאר תלונות שיש מהם שלא לקו :
 (כא) ויאמר משה שמואות אלף וגו' - קריך לפרש זה דוגמא שפירשתי לא יוכל העם לעלות אל הר סיני - אף כאן משה היה מתירר
 על

מכלל יופא

בפתח וכשפטי בקמין הטף : (ב) (חדש'מים) כלומר שהיו הולכים ברגליהם : (כב) (ומצא להם) פירוש ונמצא להם או יהיה
 שלמים והוא שלשים יום : וכשרטורה פירש אותן מענין זרה פלאה כמו שאמר עד אשר
 (לזרא) - שרשו זור בפרס - ולא נאמכס סזרו אותה מפייהם ומאפיהם :
 צרה רעה והאלף מקום רחא ענין ררה ונכרות וזרות ולהריק"ם פירוש אחר
 פירוש זרה : (כא) (רגלי)

יח 18 (*) (*)

כד ויצא משה וידבר אל העם את דברי יהוה ויאסף שבעים איש מזקני העם ויעמד אתם סביבת האהל : כה וירד יהוה בענן וידבר אליו ויאמר מן הרוח אשר עליי ויתן ער שבעים איש הזקנים ויהי כנות עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו :
 כו וישארו שני אנשים במחנה שם האחד אלדד ושם השני מידד ותנת עליהם הרוח והמה בכתבים וליא יצאו האהלה ויתנבאו במחנה : כז וירץ הפער ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה : כח ויצע יהושע בן נון משרת משה

המימרא דני ותעבב בען תחוי היער עינך פתנמי אסלא : כד ונפק משה ומליל לעמא ית פתנמיא דני וכנש שבעין נברא מסבי עמא ואקיסו תהון סותרנות למשכנא : כה ואתגלי יי בעננא ומליל עמיה וכפי מן רוחא דעלוהי ויהב על שבעין נברא סביא והנה כד שרת עליהון רוח נבואה ומתנבן ולא פסקין : כו ואשתארו תרין נברין במשריתא שום חד אלדד ושום תנינא מידד ושרת עליהון רוח נבואה ואמון בקתיביא ולא נפקו למשכנא ואתנביאו במשריתא : כז ורהט עולימא וחוי למשה ואמר אלדד ומידד מתנבן במשריתא :

כח ואתיב יהושע בר נון משומשונה דמשה מעור מוהי ואמר רבוגי משה

אסריון

רשי

לך הלך משה לפייסן (זכתי גרס' ילעיל) אמר להם ה' תקנה הן הכה לור ויזכו יום וגו' כנס לחס ויכל תת חורו פשרה הוי וזאין ט כח לנולאת שאלתינו וזהו שנאמר וישא משה וידבר אל העם כיון שלא שמוע לו ויקח שבעים חיס וגו' (כח) ולא יספו לא כתנבאו חלא חותו היום לכדוכן מפורש בספרי ואונקלוס תרגמו ולא פסקין שלא פסקה נבואה מהם : וישארו שני אנשים : (כד) מוחתן שנכתרו חורו חין חנו כדחי לגדולה זו . (כו) והמה בכתובים : כמכוררים סהס לסנהדרין וכתב כלם נקובים בשמות ועל ידי גורל לפי שהם שבת עולה ל"ב שבתים משה שזה לכל שבת ושבת חזן משני שבתים שאין נוגיע אליהם חלא חתשה חתשה אמר משה חין שבת שומע לי לפחות משכסו וקן אחד מה עשה נשל ע"כ פסקין וכתב על שבעים וקן ועל שנים חלק וכבר נכל שבת ושבת משה והיו ע"כ חמר להם טלו פתקים מתוך קלפיהו שעלה כידו וקן נתקדש מי שעלה כידו חלק ח"ל לא חקוקים חפן כך : (כז) וירץ הפער . י"א גרסו סן ססה היה (ד) : (כח) בלאם . (סנהדרין) הטל עליהם כרי כבור והם כלים מאלהים . (ספרי) ד"א תנס אלכא הכלא

באר רהובות דקדוקי רשי

(ד) חדויו למכתב וירן צר פתחא כלתי ה' אידיעה ויהיב משמעו חיוה נער שיהיה חלא כתיב הצער כה"א דיעה כודחי חוה דידיעה על גרסון כן משה כי הוא היה כבור לחסה וכברו כולי עלמא כי הוא ירש הניכוסה מוכיו : דכודחי

רשב"ם

על מה שאמר הק"ה ואלכו חדש ימים וגם אחר והיה לכם לורח ואל מן הקב"ה אתה אורח שיאכלו חדש ימים והלא שם ואלת אלף רגלי לנו פנשים והטף והלא כל צחנם וכל בקרם לא יספיק להם חדש ימים והאין יתקיים זה הדבר . או תכלה אותם וישארו טעם ויסתכן עד חדש שהרי אמרת ויהי לכם לורח או תעשה להם ימים להביא להם כשר ממקום אחר : (כו) בכתובים - שכתבו לנאת אל האהל ולא יצו מתוך ענוה כמפורש בסנהדרין : (כח) וכתוריו . מנעוריו כמו בחרותך אבל על כן על בחוריו לא ימותו' הם האנשים הבקרויים בחוריים כלום . כמו ויכלת הגשם . אוסרם ומנעם מן השוק ותנס ככית הכלל . א"ס"ה גורם לומר כלום . כמו שיעני אדוני . ימנתינו כלן ערבר

אין לא : י כד - ונפק משה כמשכן בית שבינתא ומליל עם עמא עת פתחמא דין וקנש שובעין גורדון מקמי
ישאל חזור חזור למשקנא : כה ואתגליי בענן אמר שבינתא ומליל עמיה ורבי מן נבואה דעליו ומשדה
לא חסיר מדעם ויתב על שובעין גורדון סביא וסגרה בר שבת עליהון רוח נבואה ומתנבן ולא פסקין :

ירושלמי

ואשפירו חרין גורדון במשירתא שמייה דהר מטרון
אלדר ושמייה דתניינא מידר ושבת עליהון רוח קודשא
אלדר תנה מתנבא ואמר הא משה נביא פתרהון דישאל
מתנבש מנו עלמא ניהושע בר גון פתמדיו משמש
משירתא מן פתריה : מידר מתנבא ואמר דא פלון סלק
מזימא ותני תקלא לני ישראל ותרניהון תני מתנבש
פתריה ואמרין בסוף עקב יומיא גוג ומגוג ותילתיה
פלגין לירושלם וקדויה דמלקא משיחא אינון בפלון ושוכע
שגין דיומין ידליק בני ישראל מן מגי ויגיהון להרשא
לא יפקון ואילו לא יקיצון ואינון תון משוכעתי תפימא
ולא נפקר שובעתי תפימא מן משקנא עד אלדר ומידר
מתנבן במשירתא :

בשלהובית אשקא דנפקא מתחת ברמי יקרא ונפלון פתרהון על טוויבא דארעא דישאל ויהוון כל חיות ברך וציפורי
שמיא ויכלון גושמייהון ומפתר דרין ויהוון כל מתיא דישאל ויתפנקון מן טורא דאצטבע להון מן שירמא ויבבלון
אמר עובדיהון והינון תוון מן סביא דפליקו בפסקנא בתוביא ולא נפקו למשקנא דאיטמרר למערק מן בכנותא
ואתנביו במשירתא : בו ורתם טליא חד ותני למשה ואמר אלדר ומידר מתנבשין תבין במשירתא : כה ואתיב

יהושע

מכרל יופי

שיביוס פתח אהל מועד לעשות אותם וכמי שלמים ולא היו רק שלשה
כהנים אהרן ושני בניו ולא יוכלו להכין לפני כל העם הגדול ההוא וזה
טעם מאמר רבותינו "לא זכרנו את הדנה אשר כאל כל במצרי" ומעם חנם
מן המזות כי הדגים אינם צריכים לו המזות וריקת דם שחיטה והקטר
פלטים ולפיכך נתן להם ה' את השליו שהוא פטור ג' במן המזות ועל
זה הדרך יהיה הללן ובקר ישחט להם בניחותא - ואם תראה לפרט
אותן בתמיה כדפירושוהלאן ובקר ישחט להם איך יספיק להם זה
להסיר תלוותם מאחר שאינם שואלים בשר אלא לתיאבון ויהיו
שואלים בשר ומתריבקשו דבר אחר כי המותר אין לו גבול וטעם הוד
ה' תקצר כי לא תקצר ידו ומלמלא דרך שיחאסו כל מאכל תאור באמור
עד אשר ילא מאפכס :

(כו) והמה ככתובים - אמרו רבותינו ל' שמש כדו שלל
להטיל קנאה בין השבטים לקח ששה זקמים וכל
שכט ושכט והיו עולים ל' ב' מה עשה נטל ע"כ פתקין וכתב על
שכטים זקן ועל שכטים אחד נטל פתקו מי שצלה כידוןקן
נתקדש ואלדד ומידר היו מן הכתובים וכדי שלא לבייש את סוכריהם
בשארם במתנה מרום ענוה ונתן ה' שברים וכת עליהם הרוח ויתכבדו
במתנה - והכותימו ל' אמרו שהיו מתנבאים משהימת יהושע ומכניס
את ישראל לארץ והכתוב ירמוז זה במלת מתנבאים מת נכחיס - וגם
בכלו מלפנת גוג ומגוג כיופוש בדברי יוסקאל האתיה הוא אצ"ר
דברתי

לאכול זמנו עד שיכיוואו אל
פתח אהל מועד כעבור וריקת
בדם והקטר חלטים כנוו שכתוב
איש איש זכני ישראל אשר ישחט
שור או כשב או עז במתנה או
אשר ישחט חוץ למתנה ואל פתח
אהל מעד לא הביאו להקריב
קרנן לה לפני משכן ה' דם ישחט
לאיש ההוא דם סכך וכרת
האיש ההוא וקרב עמו למען

אשר יכיוואו בני ישראל וגו' והביאום לה' אל פתח אהל מועד ויבחו וכמי
שלמים לה' אותם וגו' על כן אמר משה אסלאן ובקר ישחט להם שיוכלו
לשחוט בכל מקום ויאל להם באמת יספיק להם כי הרבה לאן ובקר
להם וכן אם את כל דגיהם יאסף להם יספיק להם אבל אם זה לא יהיה
אך יאכלו בשר שיספיק להם כנוו שמתר ואכלו חדש ימים עשהו
הקב"ה הוד ה' תקצר עתה תראה הוקר דברי כי אינא אתן להם בשר
שיספיק להם זולת לאן ובקר ודגים - והנה הפירוש הזה יפה עד
מאד ונכון מכל מה שחומר בטעם הפסוקים האלה וכו' מתישבים
קוסיות גדולות הטעלות בזה הענין והנה ישראל הנויחו מנזרים לאן
ובקר עקנה כדו מאד ככתוב אבל לא היו יבולין לאכול מהם עד

(כה) (ויאצל) - בנח
הארץ מענין אצל המזבח :
(ולא יקפרי) - פירושו ולא
יספו עוד
להתנבאות כמו שאמר ז"ל
שליה התנבאו אלא אוררו
היום בלבד - והמתרגם
הורבאו לענין אחר שתרגם
ולא פסקו :

משה מבחרינו ויאמר אדני משה כללם :
 כט ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי
 יתן כל-עם יהנה נביאים כיייתן יהנה את-
 שביעי רוחו עליהם : ל ויאסף משה אל-
 המחנה הוא וקני ישראל : לא ורוח נסעו
 מאת יהנה ויגו שלום מן הים וישש על-
 המחנה כדרך יום כה וכדרך יום כה סביבות
 המחנה וכאמתיים על-פני הארץ : לב ונקם
 העם כל-היום ההוא וכל-הלילה וכל-יום
 המחנה ויאספו את-השלו הממעיט אסף-
 עשרה מקרים וישטחו להם שטוח סביבות
 המחנה : לג הבשר עודנו בין שניהם טרם
 יברת ואף יהנה הרה בעם ויד יהנה בעם
 מכה רבה מאוד : לד ויקרא את-שם
 המקום ההוא קברות התאוה כי-שם קברו
 את-העם המתאווים : לה מקברות התאוה
 נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות : פ
 א ותדבר מרים ואהרן במשה על-אדות
 האשה הכשית אשר לקח כיי-אשה כשית

אשלי קרי

יב

לקח

רשי

אסרינון : כט ואמר ליה משה הקנאתי
 את-מקני לי רעינא פון דיהון כל-עמא
 דני בניאן ארי-יתן יי ית-רוח נבואתיה
 עליהון : ל ומתבגיש משה למשריתא
 הוא וסבי ישראל : לא ורוחא נטל מן-
 קדם יי ואפרח שליו מן-ימא ורמא על-
 משריתא כמהלך וימא לכא וכמהלך וימא
 לכא סהור-סחור למשריתא וכרום תרתין
 אמין על-אפי ארעא : לב וקם עמא כל-
 יומא ההוא וכל-ליליא וכל יומא דבתרוהו
 וכנשו ית-שליו דאזער כנש עשרא דגורין
 וישטחו להון שטיחין סחור-סחור למשריתא :
 לג בסרא עד-כען בין שניהון עד לא
 פסק ורונא דיי תקיף בעמא וקטל יי בעמא
 קטול סני לתרא : לד וקרא ית-שמא-
 דאתרא ההוא קברי דמשאלי ארי-תמן
 קברו ית-עמא דשאירו : לה מקברי
 דמשאלי נטלו עמא לחצרות והיו בחצרות :
 א ומליכת מרים ואהרן במשה על-

עיסק

הכלל לפי שהיו מתנכלים משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ : (כט) המקנא אתה לי - הקנאתי אתה
 חקנא : לי . כמו בשבילי כל לשון קנאה אדם הנותן לב על הדבר או לנקום או לעזור חמסר נטוט כלעזאוחו כעובדי המסח (טו) :
 (ל) ויאסף משה . נסתח אוכלמועד : אל המחנה - כננסו חיש לאהלו : ויאסוף . לשון כניסה אל הבית כח
 (דברים כב) ואספתו אל תוך ביתך ואל לכלס' (ההלים לט) יכזרו ולא ידע מי אוספם ונתנד שלא הכיא עליהם פורענות עד שנגנסו
 הדויקים חיש לאהלו (ספרי) : (לא) ויגו . ויפריחו וכן (ההלים צ) כי גזעיו וכן (נחום ב) נגזעו ויער : וישוש .
 וישש כמו (שמואל א ל) והנס נטושים על פני כל הארץ (יחזקאל כט) ונטשתך הנודברה : (טו) (ז) : וכאמתיים . פורחות
 בצובה עד שהן כנגד לבו של אדם כדי שלא יהא טורח באסיפתן לא להגביה ולא לשחות (ספרי) : (לב) הכימעיט מי שאינו
 פחות מכלל העגלים והתגרים אסף י חזרים : וישטחו . עשו אותן משטיחין משטיחין : (לג) טרם יברת כתרונתו עד לא
 פסק . ד"א חינו מעטיק לעסקו כשניו עד שנשתנו יולאה : (א) ותדבר . (ספרי) אין דבור ככל תקום חלל לשון קשה וק
 הות

באר רחובות דקרוקי רשי

(טו) דכודאי חי אספר לפר נילת לי בכלן כשיחוסה ככל מקום לדבוק ולמיכור (כל"א זו ניר) ויהיה משמעו דקחנר תשה לגרסום
 כנו המקנא את הנינוכי היה גרסום ונקח לאביו רק הוא היה מקנא לאלד ומיד לכן קאחר רש"י בשבילי ורעה לומר הלתי
 תשע תמודת וילת כשביל וקחנר משה לגרסום כנו המקנא אתה לי (ביטטו) מקנא אלנד ומידד כשבילי : ומה שכתב עוד כל לשון
 קנאה

יהושע
 ליה
 כל ע
 לא
 ונתחבו
 לדקו
 יתחו
 דקטיע
 רלמו
 דקטל
 עקא
 א
 על
 קנאה
 ו
 (טו)
 (ז)
 מדבר
 ויהיו
 כב
 (זכ"א)
 סכות
 כפסוק
 מקברו
 משמע
 ומה
 ו
 כתוס
 סכות
 דכתיב
 שנים
 לה
 המה
 ו
 י
 (בר)
 (כלא)
 אתה
 הדבר
 ואומר